

професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю в процесі вивчення іноземної мови.

Описані такі методи і прийоми як метод проблемного навчання, метод проектів, дискусії, ролеві ігри, моделювання ситуацій професійної діяльності, тренінги. Поетапно розглянуті особливості їх впровадження в процес навчання, а також визначено доцільність їх впровадження.

Ключові слова: інноваційні методи і прийоми навчання; іноземна професійно-орієнтована комунікація; міжнародна професійна діяльність; підготовка фахівців економічного профілю засобами іноземної мови.

K. Matveyeva. INNOVATIVE METHODS OF TEACHING IN FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF PROSPECTIVE ECONOMISTS

In the article the necessity of introduction of innovative methods of teaching in professional training of prospective economists in the process of learning of the foreign language is stated. The aim of their introduction is put and the complex of innovative methods that will provide positive changes in the system of professional training of prospective economists in the process of learning of foreign language is defined.

Implementation of innovative methods of training aims to:

– develop and improve students' skills to make presentations in English, to take part in business communication i.e. in conferences and negotiations;

– learn the specific vocabulary for certain situations of communication, that is described by requirements and the standards of professional language training and which is implemented in the field of international business activities of economic specialists;

– practice communicative situations which are typical for professional activities of economists and to eliminate typical mistakes, difficulties and barriers that can arise in the process of professional communication of economics;

– motivate students to improve their language skills and to apply them in real context professional situations.

Such methods as a method of the problem solving, method of projects, discussion, role plays, simulations, training are described. The features of their implementation are described stage-by-stage in the training process, and also the expediency of their implementation is stated.

Keywords: innovative methods of training; Business English communication; international professional activities; training of prospective economists by means of the foreign language.

Рецензенти

Гришкова Р. О. – д. п. н., проф.

Добровольська Л. С. – к. п. н, доц.

Стаття надійшла до редакції 17.03.15

Прийнято до друку 23.04.15

УДК 371.11

В. В. Матвейченко

ORCID ID 0000-0002-3267-8575

ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті визначається поняття «писемне мовлення» та особливості його функціонування у письмово-мовленнєвій діяльності; визначаються психологічний та лінгвістичний рівні писемного мовлення; розглядаються психологічні та лінгвістичні передумови можливості використання художніх текстів для навчання писемного мовлення. Художній текст виступає змістовною, комунікативною та мотиваційною базою для формування і розвитку у студентів навичок та вмінь писемного мовлення. Такі характеристики художнього тексту як логічність, послідовність, структурна чіткість сприяють формуванню зв'язного, нормативного писемного мовлення, яке характеризується системністю та завершеністю висловлених думок.

Ключові слова: лінгвістична передумова навчання; писемне мовлення; психологічна передумова навчання; психо-лінгвістична передумова навчання; художній текст.

Вступ. Довгий час вважалося, що писемне мовлення у порівнянні з усним мовленням має другорядне значення при вивченні іноземної мови.

У теперішній час ситуація змінилась. Відповідно до вимог Типової Програми Підготовки Вчителя Іноземної Мови професійна підготовка студентів

з практичного курсу з першої іноземної мови складається зі знань орфографічної, орфоепічної, лексичної і граматичної норм мови, яка вивчається, і їх реалізації у всіх видах мовленнєвої діяльності, і в письмовій мовленнєвій діяльності зокрема. Зараз оволодіння навичками та вміннями писемного мовлення є однією з головних задач навчального процесу з іноземної мови на мовному факультеті вузу, оскільки володіння даним мовленнєвим вмінням надає можливість тому, хто пише, здійснювати мовленнєвий акт в умовах реальної комунікації.

Проблемі навчання письмової мовленнєвої діяльності присвячено багато досліджень, які були проведені як вітчизняними, так і закордонними лінгвістами, психологами і методистами (Алтухова М. К., 2003; Ашурлаєва Ф. А., 2006; Бузальська О. В., 2010; Володіна Н. М., 2002; Кизріна Н. Г., 2009; Кудряшова О. В., 2005; Кулібіна Н. В., 2001; McDougal, Littell, 1989 та інші). Аналіз розвідок демонструє, що крім лінгвістичних, вчені досліджували і психологічні особливості писемного мовлення. Однак, при складанні методик навчання писемного мовлення, її психологічні особливості не завжди брались до уваги.

У статті ми пропонуємо ще один варіант розв'язання названої проблеми, де художній текст розглядається нами як змістовна, комунікативна і мотиваційна база для розвитку у студентів писемного мовлення. Метою даної статті є теоретичне обґрунтування можливості використання художнього тексту для навчання писемного мовлення.

В статті ми намагаємося:

1. Дати научне обґрунтування поняття писемного мовлення.
2. Показати мотиваційну роль естетичного, комунікативного та інформаційного потенціалу художнього тексту при навчанні студентів писемного мовлення.

Писемне мовлення не є простим перекладом усного мовлення в письмові знаки, і оволодіння писемним мовленням не є просто засвоєнням техніки письма. Ця мовленнєва діяльність не є легкою подорожжю, у якій кінцева робота з'являється після першого ж начерку. Це є процес відкриття з низкою кроків, які дуже часто утворюють зигзагоподібну подорож, коли писемне мовлення з'являється лише як результат спеціального навчання.

Дуже часто ті, хто пишуть, не можуть зрозуміти, що вони хочуть написати, поки вони не дослідять свої думки щодо того, що вони хочуть написати. Часті студенти вважають, що вони не здатні щось написати, пояснюючи це тим, що письмо не є їх уродженим даром. Саме це є тим напрямом, що руйнує їх шанс навчитися, як писати належним чином, досвідчено, компетентно. Студенти, які не вірять, що писемне мовлення є вмінням, якому можна навчитися, уникають письма, а коли таки пишуть, вони не докладають усіх зусиль. Їх відношення саме і виконує їх передрікання: їх твори є невдалими і,

головним чином, тому що вони впевнені, що вони не мають уродженого дару, який потрібен, щоб вдало писати. Поки їх ставлення не зміниться, вони, мабуть, ніколи не навчатимуться ефективно писати.

Реалістичне відношення до писемного мовлення має будуватися на ідеї, що письмо є вмінням; вмінням, подібним до вміння керувати авто, друкувати або готувати, і як будь-якому вмінню, вмінню писати можна навчитися.

Але, щоб процес формування письмово-мовленнєвої діяльності був успішним, його (процес) необхідно здійснювати з урахуванням сутнісного змісту та особливостей функціонування писемного мовлення, які безпосередньо пов'язані з його визначенням.

Сучасна психологія розглядає письмо як складну свідому форму мовленнєвої діяльності, що здійснює виклад зв'язного висловлювання будь-якої закінченої думки в письмовій формі (<http://www.tinlib.ru>)

Як ми бачимо, з одного боку, писемне мовлення розглядається як психологічне явище, оскільки являє собою природний мовленнєвий акт, необхідність виконання якого обумовлена реальними комунікативними потребами людей, а саме їх бажанням щось повідомити або отримати якусь інформацію о предметах і явищах дійсності, яка їх оточує.

З іншого боку, писемне мовлення є лінгвістичним явищем, оскільки його механізми можуть функціонувати на базі тієї ж чи іншої конкретної мови. Володіння механізмами іншомовного мовлення передбачає оволодіння вмінням комбінувати мовленнєвий матеріал, причому показником володіння писемним мовленням є вміння використовувати мовний матеріал не лише в комбінаціях, які раніше не зустрічалися, але також і в комбінаціях, які раніше зустрічалися.

Таким чином, така складна діяльність, як писемне мовлення, що представляє собою переплетення самих різних умінь і навичок, може формуватися не відразу, а послідовно, поетапно і лише в процесі регулярного свідомого навчання з урахуванням як психологічного, так і лінгвістичного рівнів організації письма.

Відповідно до концепції А. Р. Луріна та Л. С. Цветкової (<http://www.tinlib.ru>) психологічний рівень писемного мовлення включає ряд «ланок», які відповідають інтелектуальним, мовленнєво-розумовим діям, за допомогою яких реалізується письмова діяльність. До них відносяться:

- виникнення наміру, мотиву до писемного мовлення;
- утворення задуму (про що писати);
- утворення на його основі загального смислу (що писати), визначення змісту писемного мовлення;
- регуляція діяльності і здійснення контролю за виконаними діями.

Лінгвістичний рівень організації письма визначає, якими засобами здійснюється письмо.

Оскільки писемне мовлення не має ніяких по-замовних засобів, воно повинно характеризуватись достатньою граматичною та лексичною повнотою, і лише ця граматично-лексична повнота уможливорює зробити писемне повідомлення достатньо зрозумілим.

На нашу думку, в умовах відсутності природного мовного середовища утворити фрагменти реальної комунікації, забезпечити оволодіння лексичними та граматичними конструкціями природних ситуацій спілкування, забезпечити формування нових мовленнєвих зв'язків, розвиток і удосконалення динамічних стереотипів у письмових висловлюваннях студентів можливо через використання в навчальному процесі художніх текстів оригінальної літератури, де текст буде розглядатися як матеріал для мовлення, а смислове сприйняття змісту тексту буде виступати як один з видів передкомунікативної орієнтовки, як стимул для письмових висловлювань студентів на основі прочитаного.

Художній текст має великі можливості для розвитку писемного мовлення, оскільки включає в себе необхідні передумови для реалізації як психологічного так і лінгвістичного рівнів організації письма, а саме:

- 1) психологічна спонукальна передумова;
- 2) психолінгвістична передумова комунікативної спрямованості тексту;
- 3) психолінгвістична передумова інформаційної насиченості художнього тексту;
- 4) лінгвістична передумова мовленнєвої спрямованості художнього тексту.

Психологічна спонукальна передумова. Художній текст є «найвищим смисловим утворенням» і як таке активує розумову діяльність студентів, виступає потенційним мотивом (Зимня І. А., 1978, с.73) їх діяльності і спонукає до знаходження за його зовнішніми значеннями внутрішнього індивідуального смислу.

Внутрішні передумови організації художнього тексту (синтетичність образу, підвищене ідейне і емоційне навантаження слова, підтекст, символічне переосмислення зображуемого) є імпульсом, який породжує десятки відповідей і тим самим утворює передумови, необхідні для «запуску» механізму мовлення.

Уявлення та переживання, що виникають у процесі смислового сприйняття змісту тексту, утворюють психічну основу передмовленнєвої фази і сприяють формуванню думки, яка являє собою систему окремих понять, що виникають під час читання. При вербальній репродукції смислового змісту тексту дані поняття будуть виступати як послідовні орієнтири за допомогою яких спрямовується та контролюється виконання окремих мовленнєвих кроків. Поняття, які виникають у студента у «згорнутому» вигляді, містять в собі більш широкий зміст, ніж той, який в ньому є присутній, тому сту-

денту буде не важко відновити смисловий зміст тексту. Крім того, відновлюючи зміст тексту, студент робитиме заміну вихідного словесного коду новим, трансформаційним словесним кодом. Трансформації, а також цілеспрямоване вивчення тих вербальних елементів тексту, які несуть головне інформаційне навантаження, будуть сприяти зменшенню розриву між розумовими та мовленнєвими можливостями студентів.

Бажанню висловитися буде також сприяти естетична реакція (співчуття), яка виникає в процесі сприйняття, розуміння та інтерпретації смислової інформації художнього тексту. Наявність естетичної реакції вказує на утворення внутрішньої мотивації у студента по відношенню до прочитаного, показує, що зміст художнього тексту відповідає його пізнавальним і емоційним потребам.

Емпатія, яка виникає у студента-читача, є стимулом подолання неминучих труднощів іншомовного тексту, стимулом прискорення переробки смислової інформації художнього тексту і, в решті решт, сприяє «запуску» механізмів мовлення.

Таким чином, художній текст являє собою той мотив, через який реалізується спонукальна передумова – важлива передумова активації розумової діяльності студентів і яка забезпечує мотиваційну готовність реципієнта до висловлювання.

Психолінгвістична передумова комунікативної спрямованості тексту. Художній текст завжди забарвлен авторською оцінкою. В тексті завжди є присутнім образ автора. Незалежно від ставлення автора, смисловий зміст художнього тексту являє собою складне опорядковане відображення зв'язків і відношень предметів і явищ об'єктивної дійсності і включає в себе точку зору того, хто говорить, його оцінку до предметних зв'язків зовнішнього світу. Як наслідок, будучи результатом цілеспрямованої діяльності, художній текст є комунікативною одиницею. Як комунікативна одиниця текст характеризується мотивацією, тематичним змістом, ситуативною співвіднесеністю, комунікативною цілісністю. Художній текст сприймається як «єдиний комунікативний блок» оскільки характеризується низкою лінгвістичних і психолінгвістичних факторів: а) зв'язність; б) цілісність; в) інформативність. Дані фактори виражаються у взаємозв'язку усіх компонентів художнього тексту: теми, ідейного змісту, сюжету і композиції, характеристики героїв, суворого єдності дії. Такі характеристики виступають передумовою успішного смислового сприйняття художнього тексту, яке полягає насамперед в тому, що реципієнт повинен зрозуміти «головний мотив повідомлення».

Логічність, структурна чіткість думки, яка виражена у тексті мовними засобами іноземної мови, дозволяє студенту організувати мовні засоби в одне ціле і «тримати в голові» логіку розвитку самої думки. Вміння логічно мислити забезпечить розвиток у студентів навичок і вмінь

писемного мовлення, оскільки смислові процеси пов'язані з функціонуванням певних компонентів комунікативного апарату. Мова, в свою чергу, знаходиться у тісному зв'язку з мисленням, за допомогою якого здійснюється відображення предметів і явищ дійсності в їх суттєвих ознаках і зв'язках.

Таким чином, комунікативна спрямованість художнього тексту забезпечує розвиток у студентів зв'язного, логічного, нормативного писемного мовлення, яке характеризується упорядкованістю і завершеністю виражених думок.

Психолінгвістична передумова інформаційної насиченості художнього тексту. Інформаційна насиченість художнього тексту є наступною психолінгвістичною передумовою його успішного використання для навчання писемного мовлення.

Інформація є основною категорією художнього тексту. Відповідно до досліджень вчених (Моль А., 1966, с.206), в художньому тексті мають місце різні види інформації: семантична та естетична. Семантична інформація характеризується логічністю і пов'язана зі структурою художнього тексту. Естетичну інформацію перекласти неможливо; вона відноситься до набору знань, загальних для того, хто приймає інформацію і того, хто її передає, і викликає певні емоційні стани.

Але естетичний вплив, як відмічає І. Р. Гальперін (1974, с.36), не обмежується лише тільки передачею естетичних переживань і збудженням відповідних переживань. Естетична функція пов'язана з евристичною функцією, яка зазвичай є стимулом до дії. Переживання читача будуть виступати стимулом для подолання неминучих труднощів іншомовного художнього тексту, стимулом прискорення переробки семантичної інформації тексту і наступним бажанням висловити свої думки щодо прочитаного.

Лінгвістична передумова мовленнєвої спрямованості художнього тексту. На нашу думку, художній текст характеризується мовленнєвою спрямованістю, тобто має великі мовні і стилістичні потенції і, як такий, повинен стати головним навчальним матеріалом для навчання студентів писемного мовлення. Звичайно,

провідною функцією художнього тексту є розширення мовних знань студентів (переважно лексичних) та збагачення їх словникового запасу. Але володіння лексичними засобами художнього тексту, а саме використання емоційно-забарвлених слів («sweetish», «yellowish», «little star», «small berry»), слів з переносним значенням («the sun is sleeping», «the sea of eyes»), відсутність у мовленні шаблонних слів та висловів (не «said», а «remembered», «informed»), застосування фразеологічних засобів («a gate-crasher»), використання різноманітних засобів і моделей словотворення, неологізмів, використання всього арсеналу синтаксичних засобів, які є у мові художнього тексту зробить письмові роботи студентів ефективними в досягненні їх головної мети – проінформувати, переконати та/або розважити того, хто буде читати їх твори.

Висновки. У кінцевому підсумку, хотілось би зазначити, що смислове сприйняття іншомовного художнього тексту розглядається нами як стимул для письмових висловлювань студентів. Потреба у висловлюванні враження від прочитаного обумовлюється усіма компонентами мовної особистості. Однак імовірність появи цієї потреби залежить як від якостей художнього тексту, а саме його співвіднесеності з оточуючою дійсністю, наявності в тексті нової інформації, наявності локальних і глобальних імплікатів, неповторності мови і стилю, здатності впливати на інтелект і емоції читача (Смелякова Л. П., 1992, с. 87), так і від досвіду студента-читача, від його вміння зрозуміти семантичну і естетичну інформацію, яка закодована у художньому тексті. Велика кількість факторів відіграє важливу роль в процесі розуміння прочитаного (Yu-han M., Wen-ying L., 2015, с. 16), тому важливо враховувати певні характеристики художніх текстів в процесі відбору їх для навчального процесу, і саме для навчання писемного мовлення.

Таким чином, для успішного формування вмінь писемного мовлення є доречним використовувати правильно відібрані художні тексти, оскільки вони мають в собі необхідний для цього потенціал.

Література

1. **Гальперин И. Р.** Информативность единиц языка: Учебное пособие для вузов. – М.: Высш. школа, 1974. – 175 с.
2. **Зимняя И. А.** Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. – М.: Просвещение, 1978. – 159 с.
3. **Моль А.** Теория информации и эстетическое восприятие. – М.: Мир, 1966. – 351 с.
4. **Смелякова Л. П.** Художественный текст в обучении иностранным языкам на языковом факультете вуза (Теория и практика отбора): Монография. – СПб.: Образование, 1992. – 142 с.
5. Интернет-ресурс: <http://www.tinlib.ru>
6. **Ma Yu-han, Lin Wen-ying,** A Study on the Relationship between English Reading Comprehension and English Vocabulary Knowledge. – Education Research International Volume 2015, Article ID 209154, Taiwan: University of Taipei, Department of English Instruction, 2015. – 20 p. <http://dx.doi.org/10/1155/2015/209154>

References

1. **Galperin I. R.** The informative character of language units: Uchebnoie posobiie dlya vuzov. – M.: Vyssh shkola, 1974. – 175 s.

2. **Zimnyaya I. A.** The psychological aspects of teaching speaking in a foreign language. – M.: Prosveshcheniye, 1978. – 159 s.
3. **Mol' A.** The theory of information and aesthetic perception. – M.: MIR, 1966. – 351 s.
4. **Smelyakova L. P.** A work of fiction in teaching foreign languages at a philological department of the University (theory and practice of selection): Monographiya. – St. Petersburg: Obrazovaniye, 1992. – 142 s.
5. **The Internet-resource:** <http://www.tinlib.ru>
6. **Ma Yu-han, Lin Wen-ying,** A Study on the Relationship between English Reading Comprehension and English Vocabulary Knowledge. – Education Research International Volume 2015, Article ID 209154, Taiwan: University of Taipei, Department of English Instruction, 2015. – 20 p. <http://dx.doi.org/10/1155/2015/209154>

В. В. Матвейченко. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ СТУДЕНТОВ ЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

В статье дается определение понятию «письменная речь» и определяются особенности ее функционирования в письменно-речевой деятельности; уточняются психологический и лингвистический уровни письменной речи; рассматриваются психологические и лингвистические предпосылки возможности использования художественных текстов для обучения письменной речи. Художественный текст выступает содержательной, коммуникативной и мотивационной базой для формирования и развития у студентов навыков и умений письменной речи. Такие характеристики художественного текста как логичность, последовательность, структурная четкость способствуют формированию связной, нормативной письменной речи, которая характеризуется системностью и завершенностью высказанных мыслей.

Ключевые слова: лингвистическая предпосылка обучения; письменная речь, психологическая предпосылка обучения; психолингвистическая предпосылка обучения; художественный текст.

V. Matvieichenko. THE USE OF WORKS OF FICTION IN THE PROCESS OF TEACHING WRITING STUDENTS OF PHILOLOGICAL SPECIALTIES

The aim of the article is to ground theoretically the possibility of using a literary text for teaching writing. In the article the definition of writing is given and the peculiarities of its functioning in writing speech activity are distinguished; psychological and linguistic levels of writing are specified; psychological and linguistic prerequisites for the possibility of using works of fiction to teach students writing are investigated. The process of formation of writing speech activity should be realized with due regard for the content and peculiarities of the functioning of writing; consistently, step by step and only in the course of regular, conscious teaching taking into account both psychological and linguistic levels of writing process organization. Under the conditions of the absence of natural linguistic environment it is possible to create fragments of true communication, to ensure the mastery of lexical and grammatical constructions of natural situations of communication through the use of literary texts in the academic process. A literary text is considered to be the communicative, motive and rich in content basis for the formation and development of writing habits and skills. Such characteristics of a literary text as logicity, consistency and structural clearness favor the formation of coherent and standard writing in which expressed thoughts have systemic and completed character. Sense perception of a foreign literary text is considered to be a stimulus for students' writing statements.

Key words: a linguistic prerequisite for teaching; a literary text; a psychological prerequisite for teaching; a psychological linguistic prerequisite for teaching; writing.

Рецензенты

Еременко О. В. – д. філол. н., проф.

Желанова В. В. – д. п. н., доц.

Стаття надійшла до редакції 17.04.15

Прийнято до друку 23.05.15